

ЗВІТ

директора Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) Левченко Лариси Леонідівни про закордонне відрядження до Республіки Польща

Відрядження відбувалося відповідно до Технічного завдання для участі директора Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України Левченко Лариси Леонідівни у міжнародній конференції, організованій Університетом Миколая Коперніка в Торуні (04-09 грудня 2023 року, місто Торунь, Республіка Польща), погодженого Головою Державної архівної служби України Анатолієм Хромовим у листі від 08.11.2023 № 6001/4.01-10/9004/01 (далі – Технічне завдання).

Після погодження Технічного завдання була з'ясована необхідність відвідання Національного архіву актів нових (Варшава, Республіка Польща), про що Головою Державної архівної служби України Анатолієм Хромовим був направлений лист Генеральному директорові державних архівів Республіки Польща Павлу Петжику та директорові Національного архіву актів нових Маріушу Ольчаку від 30.11.2023 № 6359/4.01-10/0.

Підставою для виїзду було Запрошення Університету Миколая Коперніка в Торуні (Республіка Польща). Відрядження було погоджене виконуючою обов'язки Голови Державної архівної служби України Тетяною Шевченко у листі від 17.11.2023 № 6153/7.01-27/9300/01. Перетин державного кордону відбувався відповідно до листа Голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова до Голови Державної прикордонної служби України, генерал-майора Дейнеки С.В. від 23.11.2023 № 6246/4.01-10/0 «Щодо дозволу на перетин державного кордону України».

Відрядження здійснювалося на виконання законів України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», Указу Президента України «Питання координації зовнішньополітичної діяльності держави» від 22.12.2021 № 671/2021, Угоди про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи від 17.10.2008.

Директор Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України під час відрядження керувалася Конституцією України, законодавством України, а також погодженим Технічним завданням та вище зазначеним листом Голови Державної архівної служби України до Генерального директора державних архівів Республіки Польща.

Відповідно до листа Голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова від 30.11.2023 № 6359/4.01-10/0 та за сприяння Генеральної дирекції державних архівів Республіки Польща та Державної архівної служби України, особисто керівників архівних служб обох держав Павла Петжика та Анатолія Хромова, 4 грудня 2023 року відбулася зустріч директора ЦДАВО

України Лариси Левченко із директором Центрального архіву актів нових у Варшаві Маріушом Ольчаком, на якій обговорено можливості співробітництва двох архівів.

ЦДАВО України та Національний архів актів нових є аналогічними архівними установами як за історичним періодом зберігання документів, обсягами архівних фондів, джерелами комплектування, так і за функціями. Обидва архіви зберігають документи ХХ – початку ХХІ століття, здійснюють контрольні-методичні функції щодо архівних підрозділів – джерел комплектування, серед яких переважно вищі та центральні органи влади.

Директор Маріуш Ольчак презентував польсько-український проєкт – виставку дитячих малюнків періоду Другої світової війни та сучасної російсько-української війни «Мамо, я не хочу війни!», підготовлену Національним архівом актів нових і показану в багатьох країнах Європи на підтримку України, та інші проєкти архіву. Обговорено теоретичні засади таких дефініцій як «акти», «архів актів нових», «новий період» в історії Польщі та України.

Директор ЦДАВО України Лариса Левченко мала можливість ознайомитися із робочими приміщеннями архіву, читальними залами, архівосховищами, лабораторіями, технологіями зберігання, реставрації, обезкислювання та оцифрування документів.

5 грудня 2023 року відбулася зустріч з директором Томашом Матушаком та колегами з Державного архіву Пьотркува-Трибунальського, який виступив одним із спів організаторів конференції. Із цим державним архівом тривало співробітництво ще від часу перебування Лариси Левченко на посаді директора Державного архіву Миколаївської області. Спільні конференції, проєкти, виставки архівних документів, робочі візити й стажування архівістів, обмін досвідом роботи поєднували два колективи архівістів Пьотркува-Трибунальського та Миколаєва й директорів цих архівів. Державний архів Пьотркува-Трибунальського за час, що пройшов з моменту започаткування співробітництва в 2014 році, було переміщено до нової, хоча поки що й пристосованої будівлі. Невдовзі очікується будівництво нового корпусу для цього архіву. Директор Томаш Матушак показав читальну залу, тимчасово обладнані сховища для зберігання документів, розповів про проєкти, над якими зараз працює колектив його архіву, а також повідомив про заходи, вжиті на підтримку архівістів України.

5 грудня 2023 року також відбулася зустріч із директором Державного архіву в Торуні Беатою Гердзін, під час якої відбувся обмін досвідом у сфері методики опрацювання архівних фондів, у яких міститься інформація про українців у Польщі та поляків в Україні.

Відповідно до Технічного завдання та компетенції під час відрядження директор ЦДАВО України 6 грудня 2023 р. взяла участь у конференції, організованій Інститутом історії і архівістики Університету Миколая

Коперника в Торуні та присвяченій родовим і родинним архівам, із доповіддю та презентацією на тему «Przetwarzanie dokumentów pochodzenia osobistego w celu utworzenia rodzinnych i genealogicznych fondów archiwalnych w Centralnym Państwowym Archiwum Wyższych Władz i Rządów Ukrainy». Доповідь виголошено українською мовою, її повний текст був відображений на слайдах презентації польською мовою, оскільки робочими мовами конференції були визначені українська та польська.

У доповіді та презентації були використані документи родинних фондів українських лікарів Богомольців (ЦДАВО України, фонд 4708) та Стражесків (ЦДАВО України, фонд 4632), розглянуті поняття «фонд особового походження», «родинний фонд», «родовий фонд» як вони розуміються в українській архівній науці, акцентовано увагу на критеріях щодо оцінювання та прийняття рішення про внесення документів до Національного архівного фонду та створення фондів особового (родинного, родового) походження, методи виявлення осіб, які мають документи, що можуть бути віднесені до Національного архівного фонду, змісті роботи щодо залучення документів особового походження до архіву, видах документів, які вносять до Національного архівного фонду під час створення фондів особового, родинного та родового походження. Теоретичні поняття були проілюстровані прикладами формування фондів Богомольців та Стражесків, показана будова фонду особового походження (родинного, родового), підкреслено, що на практиці систематизація кожного фонду має свої особливості, зроблено висновки про необхідність застосування творчого підходу для вироблення найкращої для кожного конкретного фонду схеми систематизації і методів описування документів з метою того, щоб у майбутньому архівний фонд був зручним і зрозумілим для вивчення дослідником.

6 грудня 2023 року директор ЦДАВО України Лариса Левченко взяла участь у презентації виставки, присвяченої вшануванню пам'яті Миколая Коперника в Головній бібліотеці Університету Миколая Коперника в Торуні. Цю виставку підготовлено не лише силами університету та його бібліотеки, а й за участю державних архівів Петракува-Трибунальського та Торуня. Принагідно зазначимо, що значний внесок у реалізацію виставкового проєкту справила Голова Міжнародного товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, Голова Громадської ради при Державній архівній службі України, доктор історичних наук, професор Ірина Матяш з України. Цікавим і вартим впровадження в українських архівах і бібліотеках є досвід опрацювання матеріалів суспільного значення Центру документів публічного життя Головної бібліотеки Університету Миколая Коперника в Торуні.

6 грудня 2023 року директор ЦДАВО України Лариса Левченко взяла участь у вернісажі-виставці «Скарби зі старої шухляди - родинні архіви в ресурсах Державного архіву в Торуні». Достойний уваги досвід польських колег з організації та проведення вернісажів як форми роботи державної архівної установи.

7 грудня 2023 року директор ЦДАВО України Лариса Левченко та завідувач кафедри історії та документознавства Гуманітарного університету Національного авіаційного університету, доктор історичних наук Ірина Тюрменко відвідали Державний архів у Бидгощі (Республіка Польща). Ініціатива включення цієї події в розклад роботи українських учасників конференції в Торунському університеті Миколая Коперника та її організація належала Голові Міжнародного товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, Голові Громадської ради при Державній архівній службі України, доктору історичних наук Ірині Матяш.

Українських відвідувачів люб'язно особисто зустріли директор архіву Євгеніуш Бородій та його заступник Кароліна Кавчинська ще в старій будівлі архіву. Після обміну досвідом роботи Євгеніуш Бородій розповів про історію архіву, склад і зміст архівних колекцій, а також про боротьбу архівістів Бидгощі за спорудження нової будівлі (з 1970-х років). Затим переїхали до нового корпусу архіву, спорудженого й вже майже повністю обладнаного за найсучаснішими технологіями. Директор архіву особисто показував нову будівлю архіву відвідувачам з України й розповідав про сучасні технології будівництва й обладнання архівних установ у Республіці Польща.

8 грудня 2023 року в Інституті історії і архівістики Університету Миколая Коперника в Торуні відбувалися робочі зустрічі з керівниками, викладачами та студентами відділень архівістики та історії Університету, відвідано конференцію «Архівні конфронтації» (до матеріалів цієї конференції заплановано включити текст про діяльність ЦДАВО України в сфері цифровізації архівної справи). Під час зустрічей відбувався обмін досвідом щодо досліджень української та польської історії, обговорення можливих проектів на підставі документів ЦДАВО України та польських архівів, було презентовано науково-практичний журнал «Архіви України», випуск 1 № 334 (2023): січень березень, у якому вийшла друком стаття директора ЦДАВО України Лариси Левченко «Репресивна політика російського уряду щодо учасників рухів за відновлення державності Польщі (1830-1874 рр.)».

8 грудня 2023 року директор ЦДАВО України Лариса Левченко та Голова Міжнародного товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, Голова Громадської ради при Державній архівній службі України, доктор історичних наук Ірина Матяш відвідали Музей Коперніка у Торуні, у якому опробували створений Іриною Матяш переклад екскурсії для українських відвідувачів українською мовою.

У рамках участі у конференції, організованій Інститутом історії і архівістики Університету Миколая Коперника в Торуні, зустрічі зі студентами, викладачами, архівістами та обміні досвідом із польськими колегами директор ЦДАВО України Лариса Левченко репрезентувала досвід українських архівістів із збереження документів Національного архівного

фонду, зокрема в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, в умовах російської агресії проти України, їх оцифрування та удоступнення на електронному ресурсі архіву, а також про оцифрування та удоступнення з метою досліджень довідкового апарату архіву. Інформувала про принципи та критерії відбору документів, у тому числі документів родового та родинного походження видатних діячів українського суспільства, для включення їх до Національного архівного фонду та приймання їх на зберігання до Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.

Директором ЦДАВО України Ларисою Левченко було взято до уваги те, що Генеральна Асамблея ООН підтвердила відданість суверенітету, незалежності, єдності та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів та територіальних вод.

Наголошувалося, що триваюча агресія російської федерації проти України є порушенням Статуту ООН, а її вторгнення на суверенну територію України із застосуванням сили проти України та подальші погрози є нічим іншим, як війною проти нашої держави.

Бралася до уваги необхідність упереджувати, не допускати та блокувати можливі кроки російської та будь-якої іншої сторони, спрямовані на легітимізацію спроби анексії російською федерацією тимчасово окупованих рф частин території України, і прийняття рішень, що можуть інтерпретуватися як пряме визнання будь-якої зміни статусу цих територій України. Однак, російська сторона взагалі не була представлена на жодному із заходів, у яких брала участь директор ЦДАВО України Лариса Левченко.

Враховувалися положення резолюцій Генеральної Асамблеї ООН 68/262 «Територіальна цілісність України», 71/205, 72/190, 73/263, 74/168, 75/192, 76/179, 77/229 «Ситуація з правами людини в тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна), 73/194, 74/17, 75/29, 76 «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Україна, а також частин Чорного та Азовського морів», а також резолюцій 11-ї Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН 11/1 від 2 березня 2022 року «Агресія проти України», 11/2 від 24 березня 2022 року «Гуманітарні наслідки агресії проти України» та 11/4 від 12 жовтня 2022 року «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН», 11/5 від 14 листопада 2022 року «Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України», 11/6 від 23 лютого 2023 року «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні».

В офіційних документах, повідомленнях, публікаціях, інформаційних матеріалах та доповідях, у тому числі щодо відповідних статистичних даних, використовувалися такі терміни та формулювання:

формулювання «агресивна війна» / «war of aggression» та «збройне вторгнення» / «armed invasion» при згадуванні триваючої збройної агресії російської федерації проти України, що була розпочата у 2014 році;

формулювання «повномасштабне вторгнення в Україну» / «full-scale invasion of Ukraine» для позначення триваючої воєнної збройної агресії російської федерації проти України після 24 лютого 2022 року;

формулювання «Тимчасово окуповані території України» / «Temporarily occupied territories of Ukraine» при згадуванні тимчасово окупованих рф Автономної Республіки Крим, міста Севастополя і частин Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України;

формулювання «Окупаційна влада російської федерації» / «Occupying authorities of the Russian Federation» при згадуванні структур російської федерації та їх представників на тимчасово окупованих територіях України;

формулювання «всеохоплюючий, справедливий та сталий мир в Україні для безпеки всього світу» / «comprehensive, just and lasting peace in Ukraine for security of the whole world» для позначення стратегічної мети України в контексті закінчення війни;

формулювання «Формула миру Президента України Володимира Зеленського» / «Peace Formula of the President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu» при згадуванні української ініціативи, яка спрямована на встановлення «всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні для безпеки всього світу».

Наполягати на необхідності позбавлення/призупинення членства росії в ЄС, її кандидатур в міжнародних організаціях і їхніх допоміжних, конвенційних та виборних органах і вживати усіх можливих заходів для досягнення цієї мети не було потреби, оскільки під час заходів, у яких брала участь директор ЦДАВО України Лариса Левченко російська сторона взагалі не була представлена й про її участь не йшлося.

Очевидною були всебічна підтримка з боку польських учених і архівістів України, українців, зокрема українських учених і архівістів, а також зацікавленість польських державних архівів у співпраці з державними архівами України.

Під час переговорів з польською стороною також обговорювалося залучення гуманітарної допомоги, зокрема йшлося про можливість придбання архівних коробів.

9 грудня – день виїзду.

Видання польських державних архівів, подаровані директору ЦДАВО України Ларисі Левченко польськими колегами, передані до ЦДАВО України.

Директор архіву

Лариса ЛЕВЧЕНКО

19 грудня 2023 року